Dikter

Af

K. J. Gabrielsson

"Karolus"

UTGIFNA PÅ
SOCIALDEMOKRATISKA PARTISTYRELSENS FÖRLAG

STOCKHOLM
AKTIEBOLAGET ARBETARNES TRYCKERI
1903

Förord till den elektroniska utgåvan

Den elektroniska utgåvan gjordes av Hans Persson i september 2004.

FÖRETAL.

På folkdiktare lider vår litteratur ingen brist, äfven problem- och tendensdiktningen har alltsedan Thorilds dagar haft många och goda representanter och hvad man i allmänhet kallar "opposition" i modärna samhällen har nog så ofta fått sitt fulltoniga poetiska uttryck på kärnfriskt svenskt språk.

All opposition, och äfven den poetiska, bottnar i "det allmänna missnöjet", är ett uttryck för befolkningslagers inbördes kamp om välstånd och makt, för att använda den materialistiska historieuppfattningens terminologi. Följer man med denna ledtråd vårt lands skönlitteratur under större delen af förra seklet, skall man lätt finna, hur troget den afspeglar de klasser och intressen, som då fyllde landet med sitt stridslarm. Det var den folkdiktnings dagar, då det politiska centrum var den gamla ståndsförfattningens afskaffande och den stora sociala tendensen -- bonde- och borgareklassernas framryckning till makten. Läs hela raden af författare och författarinnor från 1830-talet och ni skall finna hur kristalliniskt noggrannt den sköna litteraturen sluter sig till denna sociala och politiska kärna.

På 70-talet var detta skede fullbordadt. Litteraturen dref en tid af och an i mätta klassers marvatten, då ett vildgäss flög däröfver. Han som skref "Nya riket", kände ett nyare rike komma, hörde nya samhällsklassers anmarsch, mer snarhörd än sin borgerliga omgifning. Strindberg ryckte och slet i allt, som hette samhälle, d. v. s. det bestående, pekade och lodade djupare än någon svensk före honom, han var ett förnuftets och rättfärdighetens skri, fruktansvärdt vildt och ofta oartikuleradt. Men han, liksom hans sämre och bättre epigoner, lyckades aldrig få riktigt fast fot i ett demokratiskt bärande folklager, lyckades icke, därför att detta ännu saknades, därför att det ännu icke gafs en aktivitetens, en den medvetna aktionens form för stödet underifrån.

Så kom på 90-talet mot bakgrunden af protektionism och "nationalism" de estetiska ciselörerna, de unga Heidenstammarne och Levertinarne, som vände på koppen och frågade, om det var sachsiskt porslin; då kom denna författarestam, som fördjupade vår nationalkänsla med karolinska kragstöflar, som förfinade våra känslor med doften från balkonger i Firenze och vidgade vår filosofi med Alienus' radband. Den friske Fröding sjöng

förgäfves sina vackra och käcka låtar, han dignade ned i ett profettempels rökelseångor, borgerliga romantikens Selma kom åter på modet, Per Hallström räddade sig med knapp nöd ur mystikens dimmor, och klagande i den tunga och dofva atmosfären flögo några skånska lärkor öfver vången. Liksom i medio af 80-talet satte sig fröken Key åter på Pythias trebenade stol och sade orakelspråk.

Men det nyare riket kom ändå och det är här vi sätta in vår diktares namn.

Han hette K. J. Gabrielsson.

Det nyare riket?

Måhända förefaller det anspråksfullt att gifva detta namn en så vid miliö, men likväl är det berättigadt. I vår litteraturhistoria, som under konvulsioner assimilerade Strindberg och 80-talets svenner -- finns där plats för en diktare, som aldrig utgaf någon bok, som i tidningsspalter, på lediga stunder mellan jäktande arbetsdagar, lät sin lyra ljuda? Den platsen finns och det blir helt säkert flera platser till.

Gabrielsson är typen för en ny folkdiktning. Hans diktarefysionomi bär proletariatets drag. Där är i hans skaldskap resning, uppror ej blott så där i allmänhet mot vrångt och orätt, utan medvetet, klart, distinkt rikta sig hans anklagelser mot de gamla samhällsklasser, som utnött frihetens fras, tills de glömde friheten själf, mot pänningpåsarnes välde, som innehar vårt land på själftagen entreprenad.

En sådan dikt som "Skulle jag glömma, jag!" är icke bara skön, ej blott ett stycke briljant propagandalyrik, den är ett litteraturhistoriskt dokument. Den är ropet från en förtrampad klass, som i känslan af oförrätt och tvång, i känslan af att vara från vaggan till grafven misshandlad, oförstådd och misskänd, reser sitt hufvud i bittert trots. Torparnes och statarnes söner ha dragit in i fabrikerna, stigit ned i grufvorna, schaktat banvallarne och sträckt rälerna i det stora, glesa landet. Så ljuder då plötsligt ur deras midt en sång, skärande vek, men framför allt med klang af stål.

Men upproret är icke blott ett nej till det gamla, nedpressande, utan äfven ett ja till det nya och befriande. Hän mot frihet och lycka ljuder lösen i en annan sång, buren af friskt mod och en ljus syn på möjligheterna och framtidslöftena hos den klass, hvars lidanden diktaren delat från barndomen, men hvars stora trängtan att göra lifvet, arbetets lif, stort, rikt och skönt han känner äfven i ögonblick, då kampen för existensen ligger som en grå dis. "Det är därför vi tåga mot solen", skrifver han. Därför? -- Hvarför? Jo, därför att detta, det mest föraktade och förkrympta i ett samhälle, ändock har ett ideal och har funnit sitt ideal i solidaritetens stora, humana kraft till ett lyckligt jordelif, till en ny religion, där människan, ärlig och stark i sitt vetande, fattar sina plikter mot nästan, förstår sitt samband med natur och samhälle. I sådana dikter står han nära en Maxim Gorkij. I lefvande lifvet har Gabrielsson sett "Natthärbärget", om än kanske ej fylldt af fullt så förkomna människor, men han har lefvat på samhällets botten, känner bristerna, de andliga lyten, som ärfvas af seklers tryck och elände, men också kraften till ett bättre. Det är med denna outplånliga rest af mänsklig adel och energi, som vi kunna tåga mot solen.

Den samhällsklass, hvarifrån han utgått, var hans själs och lifs älskog. Hans fröjd var att se sina bröder samlas och ordna sig, att vidga sin ring till en mäktig faktor i en stor, omfattande, mångsidig kulturutveckling. Men det är icke klasskampen i och för sig med sina skiftningar af sorg och fröjd, han besjunger, målet, idealiteten har han städse i sikte. Om mänskligheten drömmer han sina maj- och vårdrömmar, drömmer och tänker då stort om sin klass såsom den, hvilken skall utföra det verk han skildrar i rader som: "Ett sargadt mänskosläkte skall frias ur sitt häkte, i huldhet, finhet, tro skall det på jorden bo."

Det är ledmotivet i hans diktning, det är den proletäriske diktarens vida, öppna program, som obegränsadt af paragrafer och resolutioner bjuder hand och arm åt alla, som vilja vara med om detta stora verk. I sina filosoferande vers, i sina tankebilder ger han särskildt uttryck åt denna höga tolerans, som så starkt besjälar skalden, att för hans inre syn allt hvad som finns i vår tid, i våra samhällen af andlig styrka och spänstighet, af

oegennyttig solidaritet, af frigjord och stark moral formar sig till bilden af ett kulturens Jasons-tåg mot oblida makter.

Ni möter i dessa dikter ett nytt anlete, -- den socialistiske skalden, som utgått från de djupa leden, som lefvat och lidit, som kännt, tänkt och kämpat med dem. Deras säregna prägel och färg är äkta och ädelt proletariat. Diktarens namn och minne skola växa, markeras i vår litteratur, stå som ett vägskäle, hans, arbetaresångarens, arbetaretänkarens.

Oktober 1903.

C. N. C.